УДК 330.338.001.895

DOI: 10.35340/2308-104X.2020.89-4-18

**РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ ЗА УМОВ
ОБ'ЄДНАННЯ ІНТЕРЕСІВ
ВЛАДИ, НАУКИ, БІЗНЕСУ**

**DEVELOPMENT OF
INNOVATION POTENTIAL OF
THE NATIONAL ECONOMY IN
THE CONTEXT OF COMBINING
THE INTERESTS OF
GOVERNMENT, SCIENCE AND
BUSINESS**

КУЧЕРОВА Г. Ю.,
доктор економічних наук,
професор, Класичний приватний
університет

KUCHEROVA H.,
Doctor of Science in Economics,
Professor, Classical Private
University

В статті вирішується проблема забезпечення ефективності розвитку інноваційного потенціалу як базової складової наявного потенціалу національної економічної системи на засадах взаємодії влади, науки і бізнесу в довгостроковій перспективі.

Досліджено цикли формування і розвитку інноваційного потенціалу національної економіки, визначено ієрархічні взаємозв'язки ресурсних елементів інноваційного потенціалу.

Ключові слова: інновації; потенціал; розвиток; влада; наука; бізнес; національна економіка.

В статье решается проблема обеспечения эффективности развития инновационного потенциала как базовой составляющей имеющегося потенциала национальной экономической системы на основе взаимодействия власти, науки и бизнеса в долгосрочной перспективе.

Исследованы циклы формирования и развития инновационного потенциала национальной экономики, определены иерархические взаимосвязи ресурсных элементов инновационного потенциала.

Ключевые слова: инновации; потенциал; развитие; власть; наука; бизнес; национальная экономика.

The article solves the problem of ensuring the effectiveness of the development of innovation potential as a basic component of the existing potential of the national economic system based on the interaction of government, science and business in the long term.

The cycles of formation and development of the innovative potential of the national economy are investigated, the hierarchical relationships of the resource elements of the innovative potential is defined.

Keywords: innovation; potential; development; power; the science; business; National economy.

Постановка проблеми. Подальший розвиток ринкової економіки в Україні, безпосередньо пов'язаний з ефективністю розвитку її промислового сектора що спричинило багато проблем, які ще, попри отримані результати, не можна вважати вирішеними.

Однією з таких проблем є забезпечення ефективного розвитку промисловості та управління таким розвитком, в умовах ринкового середовища на інноваційних засадах, оскільки традиційні форми управління як на мікро, так й на макро- рівнях вимагають корінних змін, як й докорінної перебудови потребує техніко-технологічна складова суспільного розвитку.

Необхідність переходу до нової парадигми управління ефективним розвитком потенціалу промислового сектора зумовлена інтенсивними змінами, що відбуваються як на внутрішньому, так і на світовому ринках товарів та послуг.

Вирішення означеного питання набуває первинного значення за умов розбудови ринкового, конкурентного середовища, та формування принципово нової системи економіко-господарських відносин на рівні національної економіки, та на рівні глобалізованого економічного простору.

Провідні економічні системи світу функціонують на сьогодні у 6-му, а найбільш розвинені у 7-му технологічному укладі, в той час, як Україна знаходиться на 4-му і лише до 15-17% обіймають 5-й технологічний уклад.

Значне відставання за технологічним укладом можемо пояснити низкою як об'єктивних, так й суб'єктивних факторів, зокрема застарілими технікою й технологіями у виробничому секторі, недосконалістю законодавчої бази, значним зносом (як фізичним, так й моральним) основних виробничих фондів, низьким рівнем інноваційної активності, відсутністю централізованого державного фінансування з одного боку та відсутністю інвестиційних надходжень з боку приватного капіталу і т. ін.

Тобто можемо підсумувати, що в Україні практично відсутній дієвий механізм взаємодії влади науки й бізнесу стосовно реалізації як наявного потенціалу довгострокового розвитку, так і його інноваційної складової, практично відсутня взаємодія зазначеної тріади, ефективне сполучення складових систем якої, здатне забезпечити інноваційний розвиток національної економіки України у довгостроковій перспективі й забезпечити її конкурентоздатність на світовому ринку.

Недостатня вивченість даної проблеми, теоретичне та практичне значення формування концептів взаємодії влади, науки і бізнесу задля забезпечення ефективного розвитку інноваційного потенціалу національної економіки України в довгостроковій перспективі визначили тему дослідження основні підсумки якого нами представлені в даній статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність дослідження вимагає розробки низки заходів щодо забезпечення ефективного інноваційного розвитку національної економіки, теоретичного обґрунтування місця та значення інноваційного розвитку у трансформаційній економічній системі, вивчення особливостей і закономірностей їх функціонування у ринковому, конкурентному середовищі, саме тим проблемам, що сьогодні широко досліджуються [3; 4; 5].

Основний інтерес дослідників, що займаються проблемами управління інноваційним розвитком в рамках механізму взаємодій влади, науки і бізнесу, сконцентровано на всебічній характеристиці взаємодії укладів економічного розвитку в залежності від існуючих у державі умов.

При цьому питання забезпечення інноваційного розвитку економічної системи національного рівня розглядається не як основа, а як один із важелів структурних перетворень в економіці, а тому залишається недостатньо вивченим й потребують подальшого наукового пошуку.

Дане дослідження проведене в рамках науково-дослідної роботи кафедри економіки Класичного приватного університету м. Запоріжжя.

Мета статті полягає у визначенні й дослідженні інноваційного потенціалу розвитку національної економіки України за умов взаємодії влади, науки і бізнесу в довгостроковій перспективі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Визначений урядом України курс, на інноваційний розвиток національної економіки, у довгостроковій пролонгованій перспективі, вимагає від науковців, дослідників розробки теоретичних заходів та практичних рекомендацій, щодо забезпечення такого розвитку з адекватною підтримкою владних структур, науковців й бізнесових структур, перш за все на рівні окремого підприємства, яке виступає першоосновою, своєрідним фундаментом будь-якого відтворювального процесу й охоплює всі рівні дослідження економічних систем.

Обраний Україною курс на Євроінтеграцію, її входження до ВТО, потребує переходу до нових стандартів організації виробництва, організації життєдіяльності соціуму, та поліпшення стану навколишнього середовища, що неможливо без інноваційних перетворень всього народно-господарчого комплексу.

Означені напрями розвитку цілком кореспондуються із обраною світовою спільнотою Концепцією сталого економічного розвитку [2], що додає переваги у позиціонуванні України в світовому геополітичному просторі.

У цьому зв'язку дослідження процесів управління ефективним інноваційним розвитком, формування концептуальних засад сталого функціонування механізму взаємодії влади, науки і бізнесу в ринковому, конкурентному середовищі з притаманними йому ризиками й невизначеністю, являються досить своєчасними й підкреслюють актуальність дослідження як в практичному, так й в теоретичному аспектах.

Економісти-дослідники [3; 5] як правило мають справу зі складними економічними системами з наявним потенціалом економічних ресурсів у тому числі таким, що має інноваційний характер розвитку у довгостроковій перспективі на засадах взаємодії влади, науки, бізнесу.

Стосовно складних економічних систем, поняття «потенціал» асоціюється, перш за все, з такими видами економічного потенціалу як виробничий, екологічний, фінансово-кредитний, управлінський, зовнішньоекономічний, інноваційний. На перший план виходить інноваційний потенціал, з яким пов'язується перехід на інноваційний шлях розвитку національної економіки.

Аналізуючи різноманітність підходів до визначення інноваційного потенціалу [4] слід відзначити, що всі вони можуть бути розділені на три головні групи:

1) ресурсний підхід, тобто визначення інноваційного потенціалу як сукупності ресурсів або їх комбінації;

2) структурний підхід до визначення інноваційного потенціалу, згідно з яким виділяються такі його основні елементи як кадрова, інформаційно-

методологічна, матеріально-технічна, науково-технічна, фінансова складові, тощо;

3) процесний підхід, за яким інноваційний потенціал пов'язується з досягненням цілей інноваційної діяльності суб'єктів, зайнятих розробкою, впровадженням та комерціалізацією інновацій.

Згідно з представленими підходам існують три рівні визначення сутності інноваційного потенціалу: характеристика потенціалу як сукупності наявних або необхідних ресурсів; розгляд його внутрішньої структури; виявлення системної взаємодії складових інноваційного потенціалу в процесі досягнення економічною системою намічених цілей й дотримання взаємних інтересів влади, науки й бізнесу.

На наш погляд, змістовна наповнюваність поняття «інноваційний потенціал» має починатись на концептуальному рівні через визначення системно-якісних первинних категорій, субординованих і координованих між собою.

Логічний зв'язок якісних характеристик інноваційного потенціалу може бути виявлено завдяки використанню інтегрального підходу до визначення сутності інноваційного потенціалу і охарактеризувати діалектику формування і розвитку останнього.

Принципова схема структури ресурсних елементів інноваційного потенціалу на першому рівні їх ієрархічних зв'язків наведена на рис. 1.

Рис. 1. Взаємозв'язки ресурсних елементів інноваційного потенціалу

Схема, представлена на рис. 1. ілюструє той факт, що підхід до розгляду інноваційного потенціалу лише як до сукупності ресурсів і можливостей їх використання є обмеженим, тому що таке уявлення про нього не враховує цільової характеристики цієї категорії.

Використання ресурсів в межах інноваційного потенціалу має бути цілеспрямованим й певним чином організованим з метою формування,

узгодження і реалізації інноваційних потреб й інтересів влади, науки бізнесу, тобто суспільства в цілому.

За кінцевим результатом використання ресурсів виділяється науково-технічний потенціал, який здебільшого асоціюють із самим інноваційним потенціалом і який створює умови для переходу останнього на якісно новий рівень розвитку [1, с. 16].

Слід також відзначити, що модель гнучкого розвитку потенціалу, кореспондуючи з філософською концепцією діалектики (розвитку) різнорівневих складних економічних систем та маркетингово-логістичною концепцією життєвого циклу, дозволяє безпосередньо дослідити динамізм внутрішньої структури інноваційного потенціалу.

Згідно цієї моделі, формування інноваційного потенціалу можна уявити як безперервну зміну циклів його функціонування, коли формується внутрішній комплекс ресурсів (Р), визначаються здатності (техніко-технологічні, організаційні) використання наявних ресурсів (З) та створюються можливості покращення моделей використання ресурсів (В), що склалися (рис. 2, побудовано автором за інформацією [4]).

Аналізуючи взаємозв'язок станів інноваційного потенціалу на різних етапах його функціонування (рис. 2), слід відзначити, що в циклі формування виділяється процес становлення, коли на основі особливого підбору ресурсів створюється механізм стійкості економічної системи.

Рис. 2. Цикли формування і розвитку інноваційного потенціалу національної економіки

Накопичення позитивних змін в господарських процесах на рівні національної економіки, пов'язане з покращенням моделей, технологічних схем використання наявних ресурсів, дозволяє створювати базу для переходу

інноваційного потенціалу на якісно новий рівень (стан), що можливе лише за умов взаємоузгодженості інтересів та дій влади, науки й бізнесу.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Накопичення позитивних змін наявного потенціалу та його інноваційної складової може створити умови для переходу національної економіки до циклу її гнучкого розвитку, коли формування потенціалу відбувається на якісно новому рівні, прискорюються процеси розробки й впровадження інноваційних підходів, методів і схем оптимізації структури ресурсно-функціональних потенціалів, їх оцінки і використання в довгостроковій перспективі.

Подальші дослідження слід сконцентрувати на визначенні співвідношення пропорцій інноваційного потенціалу в загальному обсязі потенціалу національної економіки, доцільно побудувати мультиваріантну економіко-математичну модель оцінки ефективності взаємодії влади, науки і бізнесу в довгостроковій перспективі.

Література:

1. Диагностика управления: практический опыт и реализации. В. Ш. Рапопорт. М.: Экономика, 1988. 127 с.
2. Концепция устойчивого развития в контексте глобализации. Гришин И. *Мировая экономика и международные отношения*. 2007. № 6. С. 66–79.
3. Солоха Д. и др. Формирање теоријске и методолошке основе управљања развојем иновативних потенцијала регионалних социоекономских система на синергистичким основама: монографија: према научном издању доктори економских наука, професори Дмитра Солохи. Србија, 2019. 348 с.
4. Новак А. Як підняти українську економіку: монографія. вид. 5-те, доп. К.: ТОВ «Інпрес», 2015. 432 с.
5. Штулер І. Ю. Стабілізація економіки України: інноваційний підхід. Економічний аналіз: зб. наук. праць. *Тернопільський національний економічний університет*. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. Том 23. № 1. С. 106–110.

Reference:

1. Diagnostika upravljenja: prakticheskij opyt i realizacii. V. Sh. Rapoport. M.: Jekonomika, 1988. 127 s.
2. Konceptcija ustojchivogo razvitija v kontekste globalizacii. Grishin I. *Mirovaja jekonomika i mezhdunarodnye otnoshenija*. 2007. № 6. S. 66–79.
3. Soloha D. i dr. Formiraње teorijske i metodoloshke osnove upravљања razvojem inovativnih potencijala regionalnih socioekonomskih sistema na sinergistichkim osnovama: monografija: prema nauchnom izdaњу doktori ekonomskih nauka, profesori Dmitra Solohi. Srbija, 2019. 348 s.
4. Novak A. Jak pidnjaty ukrajinsjku ekonomiku: monoghrafija. vyd. 5-te, dop. K.: TOV «Inpres», 2015. 432 s.
5. Shtuler I. Ju. Stabilizacija ekonomiky Ukrajiny: innovacijnyj pidkhid. Ekonomichnyj analiz: zb. nauk. pracj. *Ternopiljskij nacionalnyj ekonomichnyj*

universytet. Ternopilj: Vydavnycho-polighrafichnyj centr Ternopiljskogho nacionaljnogho ekonomichnogho universytetu «Ekonomichna dumka», 2016. Tom 23. # 1. S. 106–110.

The article solves the problem of ensuring the effectiveness of the development of innovation potential as a basic component of the existing potential of the national economic system based on the interaction of government, science and business in the long term.

The need to move to a new paradigm of managing the effective development of the potential of the industrial sector is due to the intensive changes taking place both in the domestic and global markets of goods and services.

At the same time, the issue of ensuring the innovative development of the national economic system is considered not as a basis, but as one of the levers of structural transformations in the economy, and therefore remains insufficiently studied and requires further scientific research.

It is noted that the variety of approaches to the definition of innovation potential should be noted that all of them can be divided into three main groups: resource approach; structural approach; process approach.

According to the presented approaches, there are three levels of determining the essence of innovation potential: characterization of the potential as a set of available or necessary resources; consideration of its internal structure; identification of the systemic interaction of the components of innovation potential in the process of achieving the economic system of the intended goals and compliance with the mutual interests of government, science and business.

Logical link quality characteristics of innovative potential can be identified through the use of an integrated approach to determining the nature of the innovation potential and to characterize dialectic of its formation and development.

A schematic diagram of the structure of the resource elements of the innovation potential at the first level of their hierarchical relationships is presented, which indicates that the approach to considering the innovation potential only as a set of resources and opportunities for their use is limited, since such an idea of it does not take into account the target characteristics of this category.

The use of resources within the framework of the innovation potential should be purposeful and organized in a certain way in order to form, coordinate and implement the innovative needs and interests of the government, science, business, that is, society as a whole.

The model of flexible potential development, corresponding to the philosophical concept of dialectics (development) of multi-level complex economic systems and the marketing and logistics concept of the life cycle, allows us to directly explore the dynamism of the internal structure of the innovation potential.

The accumulation of positive changes in economic processes at the level of the national economy is associated with the improvement of models, technological schemes for the use of available resources, allows creating a basis for the transition of innovative potential to a qualitatively new level (state), which is possible only in conditions of mutual coordination of the interests and actions of government, science and business.